

Oblikovno in stilno ničvrednost te »nove pisarije« razberite iz naslednjih navedkov, ki pričajo o avtorjevi oblikovalni zrelosti:

»...ki so vsi hkrati začutili nesmisel, ki bi imel za posledico poštenega, dobro vzgojenega človeka in državljana Nanija...« »Profesor je odgovoril zelo vljudno, hihitaje se na salonski način naših malomeščank...« »Novi gojenec pripada tisti vrsti ljudi, ki napravijo že ob prvem snidenju na človeka neizbrisen, močan vtis...« »Čeprav je bil v sebi prepričan, da je samaritanstvo poedinca nepotrebno... je vendar razmišljal, kako bi začel svoje poslanstvo tolažnika...« »V tem poslopju, kjer so se dijaki vzgajali v globoki ljubezni do boga in njegovega namestnika na zemlji, vratar pač ni mogel biti drugačen, kakor je bil...« »...je vendar čutil v sebi neko izredno, provincialno radovednost...«

Zdravnik-specialist, povrhu še ruski emigrant, vidi na postelji trinajstletnega paglavca, ki mu ni nič. In ta, za zdravnika-skeptika pač grozni pogled, ga presune tako, da mu na gladki obraz v trenutku zdrkne solza...! Modernost in sodobnost dogajanja je prepričevalno izražena s stilnim cvetjem, kakor: »Flis, ki je uporabljal »Kolynos«, češ da je to najboljše sredstvo za snaženje zob...« »Mickey pa ne spada k temu programu! In zdaj pride gotovo na vrsto še Fox Movietone...« »Nerodno mu je bilo. Rok ni znal nikamor položiti. Očitno je bilo, da je to posledica katoliške vzgoje...« »V tem zavodu se je presojalo vse... vsak gib posameznika kakor tudi celote s stališča religije, tiste službene vere, ki jo danes oznanja Vatikan...« »Fant, ki je v tej smrti zaradi svoje neuspele dresure, ki so jo dekorativno nazvali vzgojo...«

»Naše ulice so skromne, toda dražje mi je njihovo blato od asfaltnih cest Zagreba in Beograda...« »I love you! Je t'aime! Ich liebe dich! Amo te! Angleško, francosko, latinsko! Kako še? Da le ne zblaznim od te pubertete!«

Res!

M. Javornik.

Ivan Zorec: **Iz nižav in težav.** Pot ubožnega slovenskega dijaka. Založila Družba sv. Mohorja. 1938. Natisnila Mohorjeva tiskarna v Celju. Strani 417.

V Zorčevih spisih ni najti kričečih problemov današnjega časa in dramatičnih zapletljajev, ki se porajajo iz njih, da bi jih reševal s svojo pisateljsko invencioznostjo. Zavestno se odmika sedanosti in išče motivov za svojo stvaritev v preteklosti, ko je bilo življenje tudi trdo, a se je razvijalo vse bolj preprosto. Vedno znova ga mika umirjenost nekdanjih dni, ki ji daje poudarek predvsem s svojim klenim, skoraj bi dejal patriarhalnim jezikom. Zorčev jezik bi moral biti v današnjih dneh, ko prihaja že v naše kmetiško besedičenje po najrazličnejših potih (po časopisu, fantih, ki prihajajo od vojakov, po uradih in prometnih sredstvih) vse polno srbskohrvatskih besed, zaradi svoje čistosti in klenosti vzor slehernemu slovenskemu pisatelju, zlasti začetniku. Dolenjska govorica je neizčrpen studenec sijajnih besed, jedrnatih rekel in krepkih prisodob. Zorčeva neprecenljiva zasluga je, da je marsikak biser, ki je že tonil v pozabo, otel in mu znova dal življenje v knjigi.

Prav vse, kar smo povedali o Zorčevem delu nasploh, velja v enaki meri tudi za njegovo najnovejši knjigo »Iz nižav in težav«. Pisal jo je, kakor sam

pové v uvodu, ko je spet gledal na pot svoje uboge mladosti. »Iz nje spoznaš pot, ki jo je bilo hoditi ubožnemu slovenskemu dijačku. Ni mu bila ravna in ne gladka: po ovinkih in klancih se je vila, vsa trnjeva in kotanjasta je bila. Iz nižav in težav se je začela, težko jo je zmagoval. Spotikal se je, siromak, padal, pa vendar vstajal in vztrajal. Ljubezen do matere in do slovenske knjige je bila njegova moč.« S temi besedami je Zorec najpravišeje označil svoje »vzore in boje«, ki jih bodo zaradi lahkoče in zanimivosti radi brali zlasti oni, ki si znova žele takih knjig, »kakor so jih včasih pisali«. Marsikateremu slovenskemu dijaku pa bodo v vzor in vzpodbudo. Tako je Zorec literarno in moralno docela dosegel svoj namen. Ivan Čampa.

Ivan Vazov: Pod jarmom I. Prevedel France Bevk. Založila Jugoslovanska knjigarna. Ljudska knjižnica.

Bezenšek je l. 1881. zapisal, da sta si slovenski in bolgarski narod podobna, in postavil nekaj vzporednosti. Gotovo pa je, da se danes malo poznamo in da Slovenci s prevodi iz bolgarščine, ki so toliko narasli v zadnjih nekaj letih, odkrivamo nov svet, ki ima na sebi čar nepoznanega in prvič doživetega. Posebni vonj in barva bolgarske zemlje, njen samosvoj razvoj v kulturi in politiki, ki se tako zelo loči od našega, nam napravijo to knjigo zanimivo in jo odenejo z mikavno eksotiko. Ni pa v romanu samo turška ali balkanska eksotika, ampak predvsem lepota umetnine, če jo znamo najti mimo vsakršne velikodušne zanimivosti in če jo znamo razbrati iz časa, ki je nam že precej odmaknjen.

Ivan Vazov (1850—1922) stoji v zgodovini bolgarske literature na prehodu med dvema velikima dobama: med časom bojev za osvobodjenje in med časom svobodne Bolgarije. Bolgarskega slovstva ne moremo nategniti na kopito naših pojmov o zgodovinskih strujah; razvijalo se je čisto po svoje. Pred l. 1878. je bilo vse pisanje en sam napor za osvoboditev izpod Turkov. Pisatelji so bili po vrsti sami navdušeni narodni delavci, hajduki, časniki (Slavejkov, Rakovski, Karavelov in Botev), in njih učenec je bil tudi Vazov, ki je živo spremljal utripe narodnega gibanja. Vendar je bil predvsem umetnik, največji bolgarski pisatelj. Označuje ga velika ljubezen do narave, do domovine in strastna ljubezenska pesem. Po osvobojenju se je predal politiziranju, od katerega so bili takrat vsi bolgarski kulturni delavci obsedeni; urejeval je tudi list Zoro; vanj je pisal tudi naš Bezenšek, s katerim se je osebno dobro poznal. V najzrelejši dobi je napisal znamenita pripovedna dela, katerih najdovršenejše smo dobili zdaj s tem Bevkovim prevodom.

S nov tega prvega, najboljšega in najpopularnejšega bolgarskega romana je Slovincem že znana: umetnostno jo je skušal pri nas oblikovati že Anton Aškerc v Rapsodijah bolgarskega goslarja, kjer je po posameznih osebah in važnejših dogodkih razvil zgodovino uporov v lepote praznih verzih. Vstaja, katere vrh in neposredno pripravo doživimo v romanu, je zgodovinsko nekako takole potekla: V odgovor na neprestane krivice (kot je bila n. pr. naselitev roparskih Čerkezov), ki so jih Turki prizadevali Bolgarom, so se ustanavljali po vsej deželi skrivni uporniški komiteti, katerih početnik je